

Міністерство освіти і науки України
Відокремлений структурний підрозділ
«Гуманітарно-педагогічний фаховий коледж
Мукачівського державного університету»

СИЛАБУС

Дисципліна

ППО 2.1.10 Історична граматика

для здобувачів освіти спеціальності 035 Філологія
ОС «Молодший бакалавр»

**ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
МУКАЧІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»**

Відділення гуманітарної освіти
Предметна (циклова) комісія викладачів філологічних дисциплін

1. Короткий опис дисципліни та контактна інформація викладача

Назва курсу	Історична грамати́ка
Назва спеціальності	035 Філологія
Назва освітньої програми	Українська мова та література, освітній ступінь: «Молодший бакалавр»
Статус дисципліни	обов'язкова
Семестр вивчення	II, 2022-2023 н.р.
Мова викладання	українська
Кількість кредитів ЄКТС	4
Загальний обсяг годин	120 год.
Лекційні заняття	28 год.
Практичні / семінарські заняття	20 год.
Самостійна та індивідуальна робота	72 год.
Форма підсумкового контролю	залік
Викладач	Філак Ірина Ярославівна , канд. філол. наук, Доцент кафедри української мови УжНУ, викладач філологічних дисциплін предметної (циклової) комісії викладачів філологічних дисциплін ВСП «ГПФК МДУ»
E-mail	filakfelix19@ukr.net
Консультації	Очні / Онлайн (за потреби)

Компетентності та результати навчання

Навчальна дисципліна передбачає такі компетентності: інтегральну, загальні та фахові.

Інтегральна компетентність:

ІК 1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу) в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 3. Здатність вільно володіти, спілкуватися державною мовою як усно так і письмово.

ЗК 5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 7. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 10. Здатність до абстрактного та критичного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 13. Здатність проведення наукових досліджень на належному рівні.

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

ФК 1. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

ФК 2. Здатність застосовувати в професійній діяльності фахові знання про мову як особливу

знакову систему, її природу, функції, рівні.

ФК 3. Здатність критично осмислювати історичні надбання, сучасний стан та перспективи української мови у Європейському просторі.

ФК 7. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, планування, проведення дослідно-пошукової, наукової діяльності.

ФК 8. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань, формувати власну думку та приймати рішення, генерувати нові проєкти та ідеї.

ФК 10. Здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів, досконало володіти орфографією та пунктуацією української мови.

Результати навчання (РН):

РН2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати, застосовувати принцип науковості при викладі загальнономовних фактів.

РН4. Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, приборчниками різних політичних поглядів, аналізувати, оцінювати, прогнозувати соціальні, правові, культурні, економічні, політичні та інші події, явища.

РН7. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мови і літератури, що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання, мовну й орфографічну компетентність у професійній діяльності.

РН9. Знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності.

РН11. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють, проявляти професійну компетентність на практиці.

РН14. Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів.

РН15. Знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції української мови, вміти застосовувати їх у професійній діяльності, удосконалювати та розвивати свій інтелектуальний і загальний культурний рівень.

РН16. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та навчання.

РН18. Мати навички дослідно-пошукової, наукової діяльності у сфері філологічних досліджень.

2. Тематичний план дисципліни

Змістовий модуль 1.

«Вступ. Фонетика і фонологія. Спільнослов'янські звукові зміни. Східнослов'янські фонетичні явища. Фонологічна й фонетична системи української мови XI — XV ст.

Продовження розвитку фонетичних рис української мови. Лексика і словотвір. Формування праслов'янського лексичного складу. Становлення лексики української мови XI — XV ст.».

Тема 1. Вступ. Засади вивчення української мови XI — XV ст. Слов'янська мовна єдність. Писемність у східних слов'ян. Розвиток української мови. Поняття «руська мова», «українська мова». Джерела вивчення української мови.

Тема 2. Фонетика і фонологія. Спільнослов'янські звукові зміни. Спільнослов'янські звукові зміни. Становлення праслов'янської звукової системи. Палаталізація приголосних звуків [g], [k], [x]. Сполучення приголосних зі звуком [j]. Зміни в системі вокалізму. Структурування й перебудова складів.

Тема 3. Східнослов'янські фонетичні явища. Східнослов'янські фонетичні явища. Фонетична система східнослов'янських мов. Побудова складів у дописемний період. Вокалічні й консонантні фонетичні явища. Чергування голосних і приголосних звуків. Розвиток нових звукосполучень.

Тема 4. Фонологічна й фонетична системи української мови XI — XV ст. Фонологічна й фонетична системи української мови XI — XV ст. Характеристика голосних і приголосних фонем. Зміни у вокалізмі й консонантизмі. Наслідки занепаду звуків [ь], [ъ] у системі голосних. Наслідки занепаду звуків [ь], [ъ] серед приголосних. Фонологічна система після занепаду [ь], [ъ].

Тема 5. Продовження розвитку фонетичних рис української мови. Продовження розвитку фонетичних рис української мови. Історія звуків [e], [i], [ы]. Зближення звуків [e] з [и], [o] з [у]. Перехід [e] в [o], [o] в [a], [e] в [a]. Фонетичні зміни на початку слова. Ствердіння приголосних звуків.

Тема 6. Лексика і словотвір. Формування праслов'янського лексичного складу. Формування праслов'янського лексичного складу. Спільноіндоєвропейський словниковий фонд. Міжіндоєвропейські лексичні паралелі. Праслов'янський лексикон. Праслов'янські лексичні запозичення. Міжслов'янські лексичні зв'язки.

Тема 7. Становлення лексики української мови XI — XV ст. Становлення лексики української мови XI — XV ст. Українська лексична спадщина. Власне українська лексична основа. Семантичні зміни в українській лексиці. Розвиток синонімії, антонімії та омонімії. Стилістичні особливості української лексики.

Змістовий модуль 2.

«Словотворення іменних частин мови. Словотвір дієслів і незмінних частин мови.

Морфологія. Граматичні системи іменника та прикметника. Граматичні класи займенника і числівника. Дієслівна граматична система. Граматичні функції незмінних частин мови.

Синтаксис. Структура речень української мови XI — XV ст. Синтаксис простого речення.

Синтаксис складного речення. Синтаксис відмінків».

Тема 8. Словотворення іменних частин мови. Словотворення іменних частин мови. Словотвірна система української мови. Дери́вація іменників. Словотвір прикметників. Дери́вація числівників. Словотвір займенників.

Тема 9. Словотвір дієслів і незмінних частин мови. Словотвір дієслів і незмінних частин мови. Словотворення дієслів. Дери́вація прислівників. Словотвір прийменників. Дери́вація сполучників. Словотвір часток. Дери́вація вигуків і звукосполучень.

Тема 10. Морфологія. Граматичні системи іменника та прикметника. Граматичні системи іменника та прикметника. Історія граматичних категорій іменників. Особливості відмінювання давніх іменників. Розвиток граматичних категорій прикметників. Відмінювання коротких і повних прикметників.

Тема 11. Граматичні класи займенника і числівника. Граматичні класи займенника і числівника. Становлення граматичних категорій займенників. Словозміна особових і неособових займенників. Усталення граматичних категорій числівників. Словозміна кількісних і порядкових числівників.

Тема 12. Дієслівна граматична система. Дієслівна граматична система. Граматичні значення дієслів дійсного способу. Словозміна дієслів умовного й наказового способів. Особливості відмінювання дієприкметників. Граматичні ознаки незмінних дієслівних форм.

Тема 13. Граматичні функції незмінних частин мови. Граматичні функції незмінних частин мови. Прислівник — самостійна частина мови. Прийменник — засіб вираження об'єктивних зв'язків. Сполучник — засіб передання синтаксичних зв'язків. Частка — засіб вираження смислових відношень. Вигук — засіб волевиявлення.

Тема 14. Синтаксис. Структура речень української мови XI — XV ст. Структура речень української мови XI — XV ст. Еволюція структури речення. Підмет як головний член речення. Присудок як головний член речення. Другорядні члени речення.

Тема 15. Синтаксис простого речення. Синтаксис складного речення. Синтаксис відмінків. Синтаксис простого речення. Розвиток простого речення. Прості односкладні речення. Прості двоскладні речення. Ускладнені прості речення. Синтаксис складного речення. Формування складного речення. Безсполучникові речення. Складносурядні речення. Складнопідрядні речення. Синтаксис відмінків. Значення відмінків. Називний і родовий відмінки. Давальний і знахідний відмінки. Орудний, місцевий і кличний відмінки.

3. Навчальні ресурси

Навчальні ресурси розміщені за посиланням:

<http://moodle-gpk.msu.edu.ua:3002/course/view.php?id=317>

4. Перелік обов'язкових та вибіркового завдань, кінцеві терміни підготовки, схема їх оцінювання

Студент повинен підготувати під час практичних занять низку матеріалів, що засвідчують виконання індивідуального дослідницького завдання. Для кожного виду робіт висуваються критерії оцінювання.

Система оцінювання самостійної роботи. Самостійна здобувачів вищої освіти, яка передбачена в темі поряд з аудиторною, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті.

Поточний контроль з дисципліни «Історична граматики» – це оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти протягом навчального семестру за національною чотирибальною шкалою усіх видів аудиторної роботи (лекції та практичні заняття). Поточний контроль відображає поточні навчальні досягнення здобувача вищої освіти в освоєнні програмового матеріалу дисципліни; спрямований на необхідне корегування самостійної роботи здобувача вищої освіти.

Поточний контроль реалізується у формі експрес-опитування, оперативного контролю на лекційних, практичних, тестування, виступів, перевірка практичних завдань, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання здобувачем вищої освіти тощо.

Поточний контроль здійснюється лектором. Викладач розробляє чіткі критерії оцінювання всіх видів навчальної роботи у комплексному контролі знань, доводить їх до відома здобувачів освіти на початку змістовного модулю.

Система оцінювання аудиторної роботи.

Поточна аудиторна діяльність здобувача вищої освіти оцінюється за чотирибальною (національною) шкалою. Поточне оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти виконується за допомогою процедури об'єктивного контролю – усні відповіді на практичних заняттях, тестування, реферативні повідомлення, практичні завдання, участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття, моделювання ситуацій тощо.

Критеріями оцінки усних відповідей є:

Оцінюючи усну відповідь на теоретичні питання, ураховується:

❖ ґрунтовність теоретичних знань з навчальної дисципліни; повнота розкриття питання;

❖ уміння вдало ілюструвати теоретичний матеріал;

❖ упевненість, переконливість суджень; уміння аргументувати думку;

❖ уміння порівнювати, робити потрібні висновки та узагальнення;

❖ логіка викладу думок, рівень володіння культурою мовлення;

для виконання письмових завдань:

❖ повнота розкриття питання;

❖ цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки;

❖ граматична та стилістична грамотність письмової роботи.

Поточний контроль здійснюється у формі опитування та перевірки результатів виступів, практичних завдань на практичних заняттях в чотирибальній шкалі оцінок.

Оцінка 5 «відмінно» ставиться: повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами; все, що викладається, повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються; правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача, що мають мету з'ясувати ступінь розуміння здобувачем вищої освіти матеріалу, що ним викладається.

Оцінка 4 «добре»: здобувач вищої освіти дає правильний, повний виклад змісту матеріалу, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з деякою допомогою викладача чи колег; при правильному і в цілому зв'язному викладі матеріалу, здобувач вищої освіти припускає у відповіді неточності, які виправляє сам або при першому зауваженні викладача; недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання викладача.

Оцінка 3 «задовільно»: здобувач вищої освіти виявляє знання і розуміння основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає суттєві помилки і усвідомлює їх тільки після повторної вказівки викладача; здобувач вищої освіти виявляє

незнання значної частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце заминки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її; викладає матеріал не достатньо логічно й послідовно.

Оцінка 2 «незадовільно»: здобувач вищої освіти припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача; виявляє повне незнання і нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього – повна відсутність навичок як в аналізі явищ, так і у подальшому виконанні практичних завдань.

Оцінювання тестових завдань

Студентом надані правильні відповіді на: менш ніж 49–40 % тесту – оцінка «незадовільно»; 50–79 % тесту – оцінка «задовільно»; 80–89 % тесту – оцінка «добре»; 90–100 % тесту – оцінка «відмінно».

Студент, який не з'являвся на заняття (з поважних причин, підтверджених документально), а отже, не мав поточних оцінок, має право повторно пройти поточний контроль під час консультацій. На консультаціях здобувач вищої освіти може відпрацювати пропущені практичні заняття, презентувати самостійну роботу, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

Система оцінювання самостійної роботи. Самостійна (індивідуальна) здобувачів вищої освіти передбачає оцінювання різних видів завдань. Оцінка за самостійну роботу здобувача вищої освіти (в т.ч. ІРС) виставляється як середньоарифметичне декількох оцінок і множиться на відповідний ваговий коефіцієнт.

Проміжний контроль (рубіжний) – контроль, який проводиться з метою виявлення і попередження неуспішності здобувачів вищої освіти. Проведення проміжного контролю ініціюється проректором з науково-педагогічної роботи чи деканом відповідного факультету. Проміжний контроль виставляється на підставі: поточної успішності. Проміжний контроль виставляється за національною шкалою. Результати проміжного контролю виставляються викладачем у «Журналі обліку роботи викладача» та у «Журналі обліку роботи академічної групи» але не враховуються у загальному розподілі балів і не включаються до жодного виду робіт із коефіцієнтом.

Модульний контроль з дисципліни. Контрольний захід (модульна контрольна робота) з дисципліни «Історична граматики» проводиться 1 раз на семестр, і включає проведення контрольних заходів за всіма темами змістовного модуля у формі контрольної роботи, тестування, творчого завдання тощо. До контрольних заходів допускаються всі здобувачів вищої освіти незалежно від результатів поточного контролю. Лектор розробляє контрольні завдання (варіанти, тести тощо) для проведення модульного контролю.

Результати контрольного заходу здобувача вищої освіти, який не з'явився на нього, оцінюються «незадовільно» незалежно від причини. Відпрацювання контрольного заходу є обов'язковим.

Відповідно до вимог об'єктивна оцінка рівня знань з боку викладача оцінюється наступним чином: під час написання контрольної роботи з дисципліни «Історична граматики» кожен здобувач вищої освіти отримує індивідуальний варіант, що складається з двох питань і п'яти тестових завдань. На написання контрольної роботи відводиться 45 хвилин. Форма проведення: письмова. Контрольна робота оцінюється за національною шкалою. Критерії оцінювання за поточним контролем і модульною контрольною роботою наступні:

5 - «Відмінно» – заслуговує здобувач вищої освіти, який виявив всебічні і глибокі знання пройденого матеріалу з тем дисципліни, засвоїв основну і ознайомився з додатковою літературою, дає повні, обґрунтовані, теоретично вірні відповіді на всі питання передбачені білетом/завданням/темою; наводить вдалі приклади, абсолютно правильно розв'язує практичні завдання і дає пояснення і обґрунтування.

4 - «Добре» – заслуговує здобувач вищої освіти, що виявив повне знання програмного матеріалу; засвоїв основну та додаткову літературу, виявив системний характер знань з тем дисципліни і здатний до самостійного їх поповнення, але ним допущені незначні помилки у формулюванні термінів, категорій або/та розв'язанні практичного завдання, не повністю дає обґрунтування висновків і результатів.

3 - «Задовільно» – заслуговує здобувач вищої освіти, що виявив знання основного

програмного матеріалу, дає поверхові, неточні відповіді на питання, припускається суттєвих помилок у наведенні прикладів та розв'язанні практичного завдання.

Підсумковий (семестровий) контроль. Підсумковим контролем з дисципліни «Історична граматика» визначено навчальним планом – залік. Першим етапом підсумкового семестрового оцінювання дисципліни є визначення поточної успішності, що доводиться до відома студентів на останньому занятті. Структура проведення семестрового контролю доводиться до відома студентів на першому занятті.

Семестровий залік (далі – залік) – це форма підсумкової атестації, що полягає в оцінці засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу (виконаних ним певних видів робіт на практичних заняттях та під час самостійної роботи) з навчальної дисципліни – Історична граматика за семестр.

Залік з навчальної дисципліни для студентів денної форми навчання виставляється викладачем за результатами поточного контролю. Залік виставляється викладачем автоматично за умови, якщо студент виконав усі види навчальної роботи, які визначені робочою програмою навчальної дисципліни і його середньозважений бал знаходиться у межах 2,51– 5,00.

Відповідь на теоретичні питання оцінюється наступним чином:

5 - «Відмінно» – заслуговує здобувач вищої освіти, який виявив всебічні і глибокі знання програмного матеріалу з дисципліни, засвоїв основну і ознайомився з додатковою літературою, дає повні, обґрунтовані, теоретично вірні відповіді на всі питання передбачені білетом; демонструє знання і розуміння основних граматичних структур; наводить вдалі приклади, може зробити узагальнення і висновки; формулюючи думку правильно використовує терміни з дисципліни, дає правильні відповіді на додаткові запитання викладача.

4 - «Добре» – заслуговує здобувач вищої освіти, що виявив повне знання програмного матеріалу; засвоїв основну та додаткову літературу, виявив системний характер знань з дисципліни і здатний до самостійного їх поповнення, але ним допущені незначні помилки під час наведення прикладів; дає правильні відповіді на додаткові запитання.

3 - «Задовільно» – заслуговує здобувач вищої освіти, що виявив знання основного програмного матеріалу, дає поверхові, неточні відповіді на питання, на додаткові запитання, дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, припускається помилок у наведенні прикладів. Здобувач вищої освіти слабо володіє термінологією, використовує обмежений запас лексики, допускаючи помилки, які утруднюють розуміння тексту.

2 - «Незадовільно» – коли здобувач вищої освіти дає неправильні відповіді на всі запитання передбачені екзаменаційним білетом, у наведенні прикладів і не може їх виправити, не знайомий з основною літературою; здобувач вищої освіти вміє писати прості непоширені речення відповідно до комунікативної задачі, проте зміст повідомлення недостатній за обсягом для розкриття теми та допускає значні орфографічні помилки; не дає правильної відповіді на додатково поставлені запитання.

У підсумку відповіді на білет підраховується середньозважений бал (в даному випадку середньозважений бал дорівнює середньоарифметичному), що є підсумковою оцінкою за залік для студентів заочної форми навчання.

Результати складання заліків оцінюються за національною двобальною шкалою: «Зараховано» чи «Незараховано» та відповідно до «шкали переведення середньозваженої оцінки в оцінку за національною шкалою та шкалою ECTS» у балах та оцінках ECTS і фіксується у відомості, заліковій книжці, індивідуальному плані студента.

РОЗПОДІЛ ВАГОВИХ КОЕФІЦІЄНТІВ ОЦІНЮВАННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРИЧНА ГРАМАТИКА»

Вид контролю: ЗАЛІК

АУДИТОРНА ТА САМОСТІЙНА РОБОТА (в т.ч. ІРС)		
ЗМ 1	ЗМ 2	
Лекційні, семінарські (практичні) заняття	Лекційні, семінарські (практичні) заняття	Контрольний захід (контрольна робота, тестування, колоквіум тощо)
Т1,Т2, Т3... Т7	Т8, Т9.. Т15	Т1-Т15
Середньоарифметичне оцінок за національною шкалою	Середньоарифметичне оцінок за національною шкалою	Оцінка за національною шкалою
0,3	0,3	0,4

5. Література

Базова

1. Жовтобрюх М.А., Волох О.Т., Самійленко С.П., Слинко І.І. Історична граматики української мови. – К., 1980.
2. Історія української мови: Історична фонетика. Історична граматики: навч. посіб. / О.І.Крижанівська. – К., 2010.
3. Історія української мови: Хрестоматія / Упоряд. С.Єрмоленко, А.Мойсієнко. – К., 1996.
4. Історія української мови. Фонетика. – К., 1979.
5. Історія української мови. Лексика і фразеологія. – К., 1983.
6. Історія української мови. Морфологія. – К., 1978.
7. Історія української мови. Синтаксис. – К., 1983.
8. Історична граматики української мови: навч. посіб. / Л.П. Павленко. – Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2010.

Додаткова

9. Арполенко Г., Городенська К., Щербатюк Г. Числівник української мови. – К., 1980.
10. Бевзенко С.П. Історична морфологія української мови. Нариси із словозміни та словотвору. – Ужгород, 1960.
11. Бевзенко С.П. Історія українського мовознавства. Історія вивчення української мови. – К., 1991.
12. Безпалько О.П., Самійленко С.П., Тараненко І.Й. Історична граматики української мови. – К., 1962.
13. Брайчевський М. Походження слов'янської писемності. – К., 1998.
14. Булаховський Л.А. Питання походження української мови. – К., 1956.
15. Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов / за ред. О.С.Мельничука. – К., 1966.
16. Гумецька Л. Нарис словотвірної системи української актової мови XIV – XV ст. – К., 1958.
17. Историческая типология славянских языков: Фонетика, словообразование, лексика и фразеология / Под ред. А.С. Мельничука. – К., 1986.
18. Лукінова Т.Б. Числівники в слов'янських мовах (порівняльноісторичний нарис). – К., 2000.
19. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології. – К., 2008.
20. Наєнко Г.М. Курс лекцій з історії української мови. Фонетика. Навч. посіб. – К., 2002.
21. Півторак Г.П. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх 32 мов: Міфи і правда про трьох братів слов'янських із "спільної колиски". – К., 2001.
22. Півторак Г.П. Українці: звідки ми і наша мова. – К., 1993.
23. Русанівський В.М. Історія української літературної мови. – К., 2001.
24. Самійленко С. Нарис з історичної морфології української мови. – К., 1964. – Ч.1.
25. Складенко В.Г. Праслов'янська акцентологія. – К., 1998.

26. Таранець В. Походження поняття числа і його мовної реалізації. – Одеса, 1999.
27. Филин Ф.П. Происхождение русского, украинского и белорусского языков: историко-диалектологический очерк. – М., 1972.
28. Царук О. Українська мова серед інших слов'янських: етнологічні і граматичні параметри. – Дніпропетровськ, 1998.
29. Шевельов Ю. Исторична фонологія української мови. – Х., 2002.
30. Шевельов Ю. Портрети українських мовознавців. – К., 2002.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/> (дата звернення 25.06.2018).
2. Наукова бібліотека Східноукраїнського національного університету імені Даля. URL: <http://www.library.snu.edu.ua> (дата звернення 25.06.2018).
3. Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека (м. Рівне, пл. Короленка, 6). URL: <http://libr.rv.ua/> (дата звернення 25.06.2018).
4. Рівненська централізована бібліотечна система (Київська, 44, Рівне URL: <https://www.facebook.com/cbs.rivne/> (дата звернення 25.06.2018).
5. Цифровий репозиторій ХНУМГ ім. О.М.Бекетова. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/> (дата звернення 25.06.2018).
6. Цифровий репозиторій Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/568>.
7. Наукова бібліотека НУВГП (м.Рівне, вул.Олекси Новака,75). URL: <http://nuwm.eda.ia/MvSql/page lib.php> (дата звернення 25.06.2018).

6. Політика викладача

Для успішного проходження курсу «Історична грамати́ка» та складання контрольних заходів необхідним є вивчення навчального матеріалу кожної теми, при цьому звертається увага на розуміння підходів і принципів, а не на запам'ятовування визначень, особливий акцент ставиться на формування професійної компетентності.

Вивчення навчальної дисципліни «Історична грамати́ка» потребує підготовки здобувачів освіти до різних видів аудиторної роботи. Кожне заняття передбачає попередню самостійну підготовку студентів до нього, відповідно до теми і питань до обговорення, а також завдань для самостійної та індивідуальної роботи. Під час підготовки до занять майбутнім фахівцям варто опрацювати не тільки конспект лекцій, але й додаткову літературу для більш ґрунтовного оволодіння теорією питання. Звертається увага на проблемні питання й педагогічні завдання підготовки фахівців; збагачення їх тезаурусу новою професійною лексикою, на формування професійної компетентності майбутніх філологів.

Окремі аспекти навчального матеріалу, що подаються здобувачам вищої освіти для самостійного опрацювання представлені в підсумковому контролі.

Здобувачі вищої освіти на практичному занятті повинні:

- чітко формулювати основні теоретичні положення;
- обґрунтовувати й доводити свої міркування і твердження;
- давати повну і стисло відповідь на поставлене запитання;
- доповнювати доповідача, брати участь у дискусіях;
- виконувати вправи, творчі завдання тощо.

На практичних заняттях присутність здобувачів вищої освіти є обов'язковою, важливою також є їх участь в обговоренні всіх питань теми. Пропущені заняття мають бути відпрацьовані. Це ж стосується й студентів, які не виконали завдання або показали низький рівень засвоєння знань з основних питань теми.

Для успішного засвоєння курсу «Історична грамати́ка» здобувач вищої освіти повинен: уміти співпрацювати в різних формах: очній, дистанційній; брати активну участь в аудиторній роботі та онлайн заняттях; конструктивно підтримувати зворотній зв'язок; своєчасно виконувати завдання для самостійної роботи; займатися самоосвітою; дотримуватись норм і правил академічної доброчесності; у навчальних ситуаціях діяти із позицій етичних норм та правил; брати участь у моніторингових дослідженнях (поточний контроль, модульний контроль, контроль самостійної роботи; підсумковий контроль).